

Prof. Dr. Cengiz BATUK

Yahudilik V Kurallar ve Pratik Hayat

Kurallar

- Bir Yahudinin yaşamı boyunca, birçok kurala uyması gerekir. Bu kurallar kaynağını, Tora'da yazılı olduğu üzere Tanrı'dan alır. Bunlar **ahlaki, törensel** ve **medeni** kanunlardır.
- Tüm soruları kapsayan Yahudi kanununun, kesin ve kabul edilmiş şekline **Alaha** denir. Alaha kelimesi, yürümek veya gitmek anlamına gelen "Aloh" kökünden türemiştir ve yol, örnek veya yöntem anlamındadır.
- Yahudi dini kuralları Rabbani geleneğe göre **613** tanedir. Bütünüyle Torah'ya dayandırılmaktadır.
- **248**'i emir **365**'i yasaklardan oluşur.
- Bu sayı artırılmaz ya da azaltılamaz.
- Fakat ilave yorumlarla alt kurallar eklenerek genişletilmiştir.

Doğum

- Neslin devamı önemlidir.
- Talmud'a göre her Yahudi erkek en az iki çocuk sahibi olmalıdır.
- Nüfus planlamasına asla izin verilmez. Çocuk sahibi olmamak ya da çocuğun doğumunu engellemek (kürtaj) günah sayılmıştır.
- Evlilik sonrasında çocuk olmuyorsa erkeğe boşanma ya da yeniden evlenme izni verilmiştir.
- Cinsel birliktelik çoğunlukla çocuk yapmak için yapılması gereken bir şey olarak ifade edilmiştir.

© prof. dr. cengiz batuk

Sünnet (Brit-Mila)

- Bütün erkek çocuklar mutlaka sünnet edilir.
- Sünnet genellikle doğumun 8.gününde icra edilir.
- Sünnet olmak Tanrı'yla yapılan ahdin bir işareti olarak kabul edilir.
- Çocuklara isim sünnet esnasında verilir.
- Her sünnet olanın Sünnet annesi ve sünnet babası bir de *sandak'ı* (kirve'si) vardır.
- Kızlar sünnet edilmez.

Brit Milah bir TANAH emridir.

- Tanrı İbrahim'e, "Sen ve soyun kuşaklar boyu antlaşmama bağlı kalmalısınız" dedi, Seninle ve soyunla yaptığım antlaşmanın koşulu şudur: Aranızdaki erkeklerin hepsi sünnet edilecek. Sünnet olmalısınız. Sünnet aramızdaki antlaşmanın belirtisi olacak. Evinizde doğmuş ya da soyunuzdan olmayan bir yabancidan satın alınmış köleler dahil sekiz günlük her erkek çocuk sünnet edilecek. Gelecek kuşaklarınız boyunca sürecek bu. Evinizde doğan ya da satın aldığınız her çocuk kesinlikle sünnet edilecek. Bedeninizdeki bu belirti sonsuza dek sürecek antlaşmamın simgesi olacak. Sünnet edilmemiş her erkek halkının arasından atılacak, çünkü antlaşmamı bozmuş demektir." (Tekvin 17:9-14)

Bar Mitzva

13 yaşımdan gün almış
her Yahudi erkeęi
dinsel anlamda
sorumluluk alabilecek
yaşa gelmiş kabul
edilir. Bundan sonra
sorumluluklarını
yerine getirmekle
yükümlüdür.

Bat Mitzva

12 yaşından gün almış her Yahudi genç kızı dinsel anlamda sorumluluk alabilecek yaşa gelmiş kabul edilir. Bundan sonra sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlüdür.

Bar Mitzva

EVLİLİK

- Evlenmek dinin en önemli gereklerinden birisidir.
- Bekarlık asla tavsiye edilmez.
- Nişanlılık (Eruşin ya da Kiduşin) sonrasında da evlilik (Hupa) gerçekleştirilir.
- Düğün töreninde (Nisuin) Evlilik Sözleşmesi (**Ketubah**) hazırlanır.
- Evlilik kutsaması 10 yetişkin erkeğin huzurunda okunur.
- Ensest, zina evlilikleri ve Gentileyle evlilik kesin olarak yasaktır.
- **Zina yoluyla doğan çocuklar (mamzer) zina yoluyla doğmuş olanlarla evlenirler. Bu yasak 10 nesil devam eder.**
- Erkek birden fazla kadınla evlenebilir. (Poligami)
- 11. yy.'da Avrupa Yahudileri poligamiyi yasaklamıştır.
- Gerekli hallerde boşanılabilir.
- Boşama erkek tarafından gerçekleştirilir.
- Günümüzde boşanma dini mahkemelerce gerçekleştirilir. Koca karısını boşadığına dair iki şahit önünde beyanda bulunur ve hazırlanan boşanma kağıdını imzalayarak kadına verir.

THE WEDDING CEREMONY
UNITING

Alison Joy Noviacish
AND

Eric Michael Bloomdale
AUGUST 16, 2008

Temple Judea
MANHASSET, NEW YORK

© EPA

Ketubah Örnekleri

Ketubah Örnekleri

Bazı Özel Uygulama ve İnançları

- Talmud'a göre erkek çocuk doğuran bir kadın 7; kız çocuk doğuran ise 14 gün temiz kabul edilmez.
- Erkek çocuk doğuran kadın 33 gün; kız çocuk doğuran 66 gün mabet alanına giremez. (Reformistler bunları uygulamaz.)
- Her Yahudiye mutlaka İbranice bir isim verilir.
- Erkekler hala sinagoglarda Tanrıya "kendilerini kadın olarak yaratmadığı için" dua ederler.
- Çocuk aldırma dini bir suçtur. Lakin zorunlu hallerde ihlal edilebilir.
- Büyük ve geniş aile olmak son derece önemlidir.
- Çok sayıda çocuk sahibi olmak tavsiye edilir.
- Organ bağışlanmasına cevaz verilmez. Ancak almak caizdir.

DÜNYA
KADINLAR
GÜNÜ KUTLU
OLSUN
KARICIM!

HADI ORDAN!
SEN HER SABAH
SINAGOGA GİT, "EY
TANRIM BENİ İYİ Kİ
KADIN YARATMADIN"
DİYE DUA ET,
SONRA GEL DÜNYA
KADINLAR GÜNÜNÜ
KUTLA!

EE

Ölüm ve Yas

- Cenazenin 24 saat içinde defnedilmesi, geciktirilmemesi esastır.
- Cenaze merasimi sade ve gösteriştan uzak tertip edilir.
- Cenaze yıkanır, kefen benzeri birkaç parça beyaz bir örtüyle sarılıp ahşap tabuta konur.
- Defin işlemi sonrasında *minyan* (10 erkek) tamamsa Kadiş duası okunur.
- Ceset hiçbir şekilde yakılmaz.
- Çiçek vb. kutlama anlamına gelecek şeylere sıcak bakılmaz.
- Liberal Yahudiler cesedin yakılması vb. uygulamalara izin verirler.

Ölüm ve Yas

- Defin işleminden sonra birinci derece akraba için yas süreci başlar.
- Yas süresi bir haftadır. Şabat ve bayram günlerinde yas sürdürülmez. Maksimum 6 günde bitirilir.
- Yas süresince evden dışarı çıkılmaz, bir iş yapılmaz, alkol ve et tüketilmez.
- Yıkanılmaz ve cinsel münasebette bulunulmaz. Sohbet vb. toplantılara iştirak edilmez.
- Ölenin ruhuna saygı için evde mum ya da lamba yakılır.
- İlk 30 gün süresince yeni elbise giyilmez, hediye alınıp verilmez, eğlencelere katılınmaz.
- Yas süresince Kadiş duası için cemaate iştirak gereklidir.

Yeme İçme Kuralları

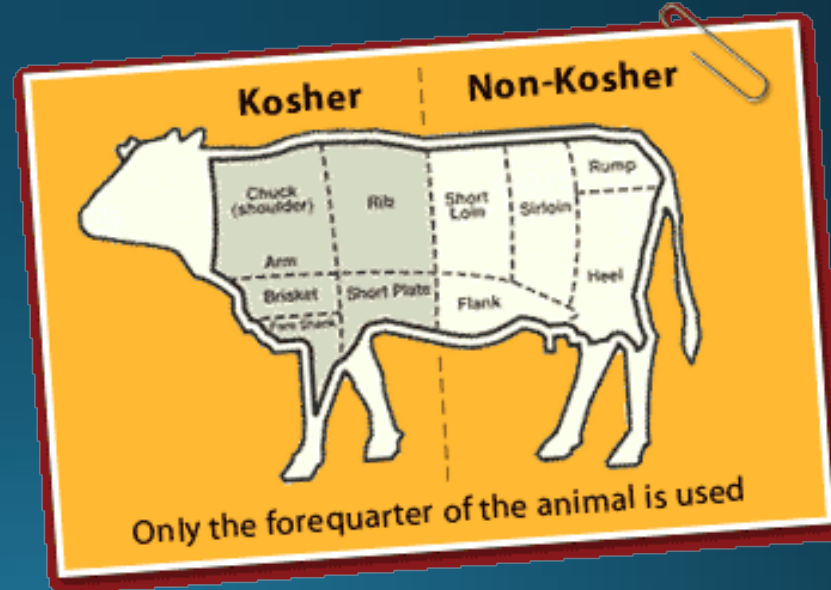
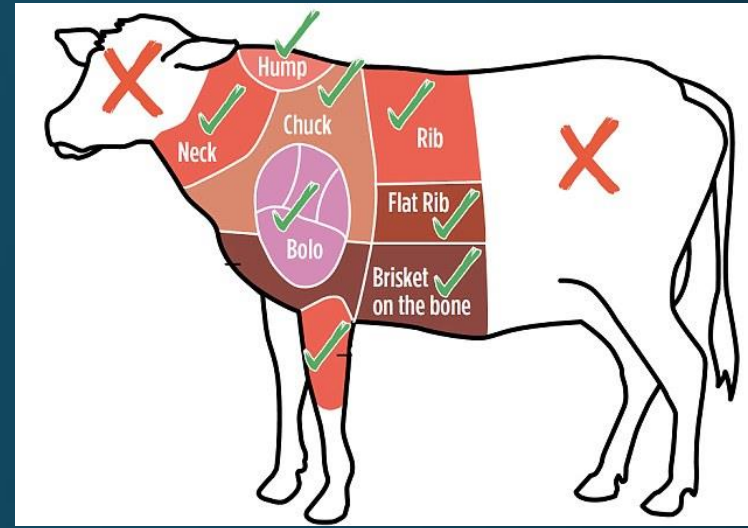
- Geviş getiren ve çift tırnaklılar "Kaşer/Koşer"dir.
- Sürüngeçenler ve böcekler, Tora'da belirtilen (ve günümüzde hangi tür oldukları bilinmeyen) dört tür çekirge benzeri hayvan hariç yenilemez. Bunlara, yengeç, istakoz, karides, midye ve ıstırdıye gibi böcekler de dahildir.
- Balıklar arasında yenilebilir olanlar, pullu ve yüzgeçli balıklardır.
- Yenilmesi yasak olan bir hayvanın hiçbir ürünü de yenilemez.
- Tora, kara hayvanları arasında dört tanesini ayırarak bunların sadece birer işarete sahip olduklarını vurgular ve bunun yeterli olmadığına dikkat çeker. Bu hayvanlar şunlardır:
- Gamal (Deve), Hazir (Domuz), Şafan ve Arnevet. Bunlardan Şafan, genelde "Kaya Porsuğu", Arnevet ise "Tavşan" olarak tanımlansa da, bu konuda kesinlik yoktur. Fakat deve ve domuz konusunda şüphe söz konusu değildir.

Yeme İçme Kuralları

- **But:** Tora'ya göre, Yaakov Avinu, dayısı Lavan'ın yanından dönerken, kendisini öldürmek için bekleyen Esav'la karşılaşmadan önceki gece, birden ortaya çıkan bir adamla güreşir. Her ne kadar Yaakov kavgadan galip ayrılrsa da, adam Yaakov'un uyluk başına vurarak siyatik sinirini zedeler. Yaakov hayatının geri kalan kısmında aksayarak yürür. Tora, bu sebeple, "**Gid Anaşe**" adı verilen siyatik sinirinin yenmesini yasaklar. **Gid Anaşe** butta bulunur. **Dolayısıyla bütün içinde bu sinir bulunduğu sürece but yenemez.** Bu sinirin zedelenmeden çıkarılması durumunda, but yenilebilir hale gelir. Sinirin çıkarılması özel ustalık ve eğitim gerektiren bir işlemdir. Bu işleme "**Nikur**" adı verilir.
- !!!Türkiye'de bu işlem yapılamadığından Kaşer but ve bonfile mevcut değildir.

Kosher

Yeme İçme Kuralları

- Alkol yasak değildir. Aşırı olmamak şartıyla tüketilebilir. **Sarhoş olmak doğru değildir.**
- Koşer kurallarına Ortodoks aileler uyar.
- Liberaller uygulamaz.
- Muhafazakarlar kuralları kabul etmekte fakat uygulamayı kişinin kendi tercihi bırakmış durumdadır.
- Reformist Yahudiler Evde uygularken dışarıda farklı davranabilmektedirler.
- Amerika gibi ülkelerde pek çok restoran ve alışveriş merkezinde Koşer reyonları bulunmaktadır.

NOT KOSHER

KOSHER

Günah ve Kefaret

- Yahudilik'te günah, Tanrı-insan ilişkisinde Tanrı'yı seçmeyi, O'nu tercih etmeyi reddediş, dolayısıyla da bu ilişkinin bozulması ve parçalanmasıdır. Tanah'ta günahı ifade eden yaklaşık yirmi kelime vardır. Başlıcaları **het'**, **peşa'** ve **'avon**dur.
- avon**, kasıtlı anlamına gelir, kişinin istekleri had safhaya ulaştığında, Tanrı'nın kurallarını kasıtlı olarak ihlal etmeyi anlatır; **peşa**, Tanrı'nın kurallarını inat olarak ihlal etme anlamına gelir.
- Fakat, en sık "günah" olarak tercüme edilen kelime, **het'**tir.

Günah ve Kefaret

- Günah, Tanrı tarafından ikame edilen düzeni ihlâl (Tekvîn, 3/1-24), **Yahova'ya karşı baş kaldırıdır** (Sayılar, 14/9; Tesniye, 28/15-44; 1. Samuel, 12/14).
- Beşerî planda günah ailevî ve içtimaî bağın parçalanmasına, Tanrı'ya karşı işlenen günah ise Tanrı'dan ayrılmaya sebep olur.
- **Günah, kişinin iradesinde ve arzusunda köklü bir bozulmayı ifade etmektedir. Günahın kaynağı olarak da kötü duygular ve kalp gösterilir** (Tekvîn, 6/5; 8/21).
- İnsan nefsi ve şeytan daima günaha sürükleyicidir (Tekvîn, 8/21).
- **Peygamberler günahı ayrılmaz bir vasıf olarak "kötü kalbin içinde kök salmış" görürler** (Yeremya, 4/4; 5/23; Hezekiel, 11/19).

Günah ve Kefaret

- Hıristiyanlık'taki günah itirafı âyini Yahudilik'te bulunmaz; sadece dua ve yakarışlarla günahтан tövbe söz konusudur.
- **Tövbe ve istiğfar ferdî** olduğu gibi **umumi** de olabilir (I. Krallar, 8/46-53; Mezmûr, 79). Tanrı otoriterdir, fakat **günahı affeder** (Eyub, 7/21; Mezmûr, 25/11; 32/1).
- Günahın affedilmesi için bazı şartlar yerine getirilmelidir. Bunun için de öncelikle günahın itirafı (Levililer, 26/40; Nehemya, 9/2; Eyub, 31/33, 34) ve samimi pişmanlık (Yoel, 2/13) gerekir. Öte yandan sadaka, yardım, oruç, kurban gibi bazı fiiller de günahı affettirir.

Günah ve Kefaret

- Rabbânîler gözünde en önemli **3 günah adam öldürme, putperestlik ve zina**dır. Bunları işlemektense insanın canını kaybetmesi yeğ tutulmuştur (Sanhedrin, 74).
- **Büyücülük** ve Rabbin ismine küfretmek ağır günahlardır (Levililer, 20/2; 24/11-16; Çıkış, 22/19).
- Ebeveyne karşı gelmek, livata, fakir, dul ve yetimlere müsamaha göstermemek de günahdır (Tekvîn, 18/20; Çıkış, 22/21; Levililer, 19/13).
- Hafif günahlar Rabbinik literatürde, sık sık istenilmesinden korkulduğu için genellikle sanki ağır cezaî müeyyideleri varmış gibi sunulmuştur.
- **Ölüm cezası**, Tanrıya karşı işlenen suçlarda kısas gerektiren ve zina gibi durumlarda öngörülmüş fakat mabedin olmaması, farklı ülkelerde **bu hukuku uygulama zorluğu nedeniyle bazı durumlarda kırbaç vb cezalarda daha sonradan para cezası gibi cezalarla değiştirilmiştir.**

Günah / Kaparot ve Günah Keçisi Ritüelleri

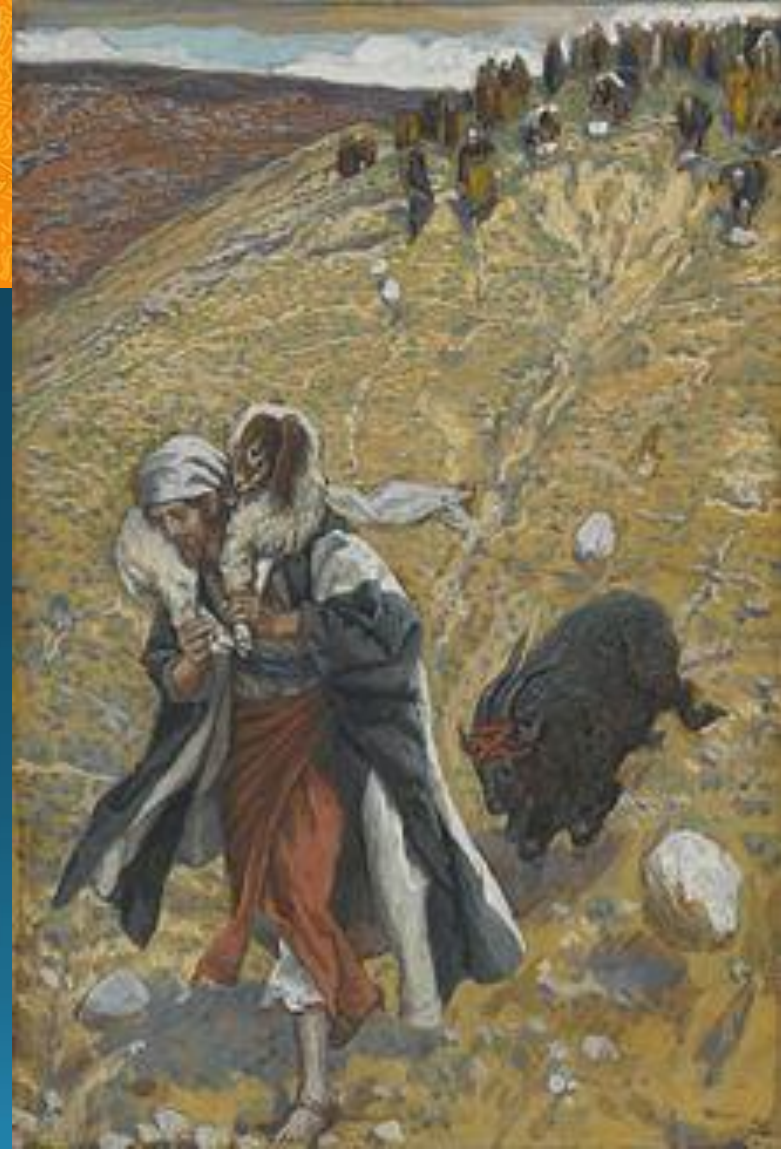
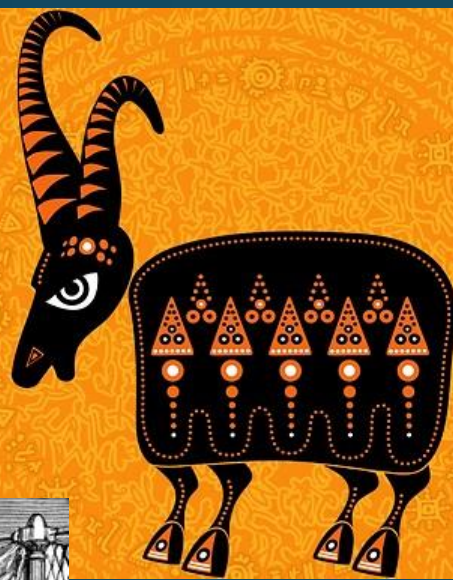
- Günah keçisi (la-azazel): Yahudi günah ritüellerinin en eskilerinden birisidir. Tanah'taki yer alan anlatılar doğrultusunda Kefaret Günü ayinlerinde Yahudi kavminin günahları simgesel olarak bir erkek keçiye yüklenirdi. Bu teke kurayla seçilir ve Azazel'i yatıştırmak ve Yahudi kavmini günahlarından arındırmak için Kudüs dışında bir uçurumdan aşağıya atılır veya **çöle bırakılırdı**.
- Günümüzde birinin günahını başkasına yüklemek anlamında kullanılır.

Günah / Kaparot ve **Günah Keçisi** Ritüelleri

- Bu olay Levililer kitabında şöyle yer alır: «Harun ...Sonra iki tekeyi alıp RAB'bin huzuruna, Buluşma Çadırı'nın giriş bölümüne götürecektir. İkisi üzerine kura çekecek. Biri RAB için, biri Azazel için. Harun kurada RAB'be düşen tekeyi getirip günah sunusu olarak sunacak. Azazel'e düşen tekeyi ise halkın günahlarını bağışlatmak için canlı olarak RAB'be sunacak. Onu çöle salıp Azazel'e gönderecek.» (Levililer 16: 7-10)

Günah / **Kaparot** ve Günah Keçisi Ritüelleri

- **Kaparot** (כפרות Tekil: Kapara) bazı Yahudilerce Yom Kippur arifesinde uygulanır. Bir **tavuk** veya bir tutam demir **para** günahkar bir kişinin kafasının üzerinde **üç kere çevrilerek** o kişinin günahlarının sembolik olarak tavuğa veya paraya geçtiğine inanılır. Ardından **tavuk kesilir** ve oruç öncesi öğün olarak **fakirlere verilir**.
- Eğer kapara için kullanılan nesne paraysa, bu para fakire, oruç tutmaya başlamadan önceki öğününü alması için verilir.

Yahudilik ve Öteki

- Nuhîlik:
 - Nuh Kanunları: putperestlikten, Tanrı'ya hakaretten, adam öldürmek, zina, hırsızlık, ensest, canlı eti yemekten uzak durmak ve adalet ilkesine bağlı olmak.
- Goy (Goyim) / Gentile
- Müslümanlar, Hristiyanlar ve diğer din mensupları

